

Ms. 59.3.

25

COMMENTATIONIS
DE
ARBORE FRUCTIFERA NON
EXCIDENDA

AD DEUTERON. CAP. XX. COM. XVIII.

PARTICULA POSTERIOR.

COBURGI
EX OFFICINA FINDEISENIANA.

aa.

COMMENTATIONIS
ARBORE FRUGTIFERA NON
EXCIDENDA

AD DEUTERON. CAP. XX. COM. XVIII.

PARTICULA POSTERIOR.

CONRADI
EX OFFICINA HINDENBURGIANAE

ILL. GYMN. CASIMIR. ACAD.
DIRECTOR ET PROFESSORES

RELIQVI.
CIVIBVS SVIS
S. P. DD.

§. III.

Sed ad alteram interpretum classem progrediamur, eorum videlicet, qui verba, de quibus disputamus, alio, quam hactenus vidimus, consilio a Mose prolata esse credunt, hincque suae opinioni conuenienter ita exponunt, vt ad causam promulgati interdicti nihil pertinere videantur. Vbi duae maxime sententiae se nobis offerunt: altera IO. PISCATORIS et aliorum quorundam, qui enunciatum hoc: **כִּי הָאֲדָמָה עֵץ הַשֵּׂדֶה** a continuo orationis filo abrumperentes ita vertunt: *quamuis homini sint arbores agri*, i. e. eius vsui inferuiant et imperio subsint, huncque totius sermonis nexum faciunt: *Ne excindito, (quamuis homini sint arbores agri) vt procedant ante te in propugnaculum.* Verum enim nobis probabile non fit, particulam **כִּי** hic aliam et rariorem, quam paullo ante habuerat, significationem sustinere, et per *quamuis* potius, quam *quia* reddendam esse. Accedit, quod ipsa sententia sic superuacua esse videatur; Deus enim cum certarum rerum vsum legibus circumscribit, confirmare hominibus opus non habet, se nihil de iure ipsis concessio ea re demtum velle.

Altera sententia est IVNII et TREMELLII, quam et CHRISTIAN. NOLDIUS *h)* ornauit, de quorum iudicio verba nostra
(2)
ita

h) In *Annotatt. et Vindiciis ad Concord. particularum Ebr.* p. 891. ed. Tympii.

ita reddenda essent: *At cuius (permissae sint) arbores agrestes, ut veniant ante te in propugnaculum.* Supra ad sententiam quarto loco prolatam nonnulla iam dicta sunt, quae ad hanc etiam confutandam valent, videlicet *arbores agri* sine idonea causa de siluestribus accipi et a fructuosis distingui; ac praeterea tautologiam sic existere, si, quae statim sequuntur, comparemus; qualis quidem eiusdem sententiae repetitio, sicubi plana et aperta in Scriptura S. est, uti est interdum, absque vitio admitti potest, at ubi commoda tamen explicatione cuitari queat, quis non hoc praeoptandum existimet? Sed haec pluribus iam non repetemus. Vnum illud tantum vrgebimus, הארז per *cuiilibet* hic explicari; quod primo ponit hoc, vocem לכל mente illi esse adiiciendam, deinde personae mutationem in מפני esse factam, cum proprietariae personae pronomem requiratur מפני , si quidem cum הארז consentire debeat; quae omnia eiusmodi sunt, ut sententiam propositam non parum premant.

Haecenus igitur varias loci nostri explanationes examinavimus, eas nempe, quae aliquam probabilitatis speciem prae se ferre videri poterant; vanas enim et ad primum aspectus iudicium repudiandas. quid attinet commemorare? Quum autem nulla earum, ut vidimus, difficultate vacet, restat, ut dispiciamus, an facilior et minus impedita reperiri possit. Certe in omnibus simplicitatem, commendabilem illam veritatis notam, iure desiderare nos posse videmur; εἰδὸν quippe τὸ ἀληθές , ut *Lycurgus* ait. hac igitur nota insignem interpretationem si inuenire liceat, dubium non est, quin ceteris omnibus sit praeferenda.

§. V.

Quod quidem cum conamur, ante omnia totum contextum orationis Mosaeicae considerabimus. curatius et suas quasi in partes secabimus, quo magis sensus eius oculis nostris et menti re-
prae-

praetentetur. Primum igitur *res ipsa*, de qua loquitur legislator, in diutina scilicet vr̄bis alicuius obsidione arbores, quae in confiniis eius essent, fructiferas non deiiciendas esse, planissimis verbis hisce proponitur: **כי תצור אל-עיר ימים רבים להלחם: עליה לתפשה לא-תשחית את-עצה לנדה עליו גרה**. Cui legi ferendae sine dubio occasionem dedit ratio, qua in oppugnandis hostium vr̄bibus veteres utebantur, ab hodierna multum diuersa. Cum enim non dum scirent per magnam pilarum ferrearum, globorum item ignitorum in tecta coniectorum vim vr̄bes expugnare; turres fere adhibebant et machinas alias ex ligno constructas. Vnde magna arborum copia consumebatur, praefertim cum iis opus etiam haberent ad vias salebrofas vallibusque impeditas complanandas, si muris admouere machinas velent. *z*) Itaque superuacaneum non erat, quas arbores in vsum bellicum insumere conueniret; quasque minus, diserta lege constituere. Vult autem arbores fructuosas omnino de dicto vsu eximendas esse. Cuius legis hanc *rationem* grauissimam affert, quod, quae ad victum pertinerent, suppeditare illae possent: **כי ממנו האכל**. ex quo planum fit, prudentiae regula ista legem propositam niti, quae exercitui in terris hostis diutius versanti se ipsum vitae sustentandae praefidiis priuare vetat. *k*) Nec igitur quaestioni locus hic esse potest, quam nonnulli mouerunt: cur arboribus his parcendum esse Moses praeceperit, quarum fructus tamen incolis bello delendis (vid. v. 13. 14. 16.) non amplius prodesse potuerint? nam suo ipsorum vsui Israëlitae eas conseruare debebant, si nempe obsidio traheretur; non de quacunque

X 3. enim,

z) Vide locum IOSEPHI de *Bello Iud.* Lib. VI. c. XII. a Clerico iam allatum in Commentar. ad h. l.

k) Quam neglexit magno suo damno Maximini exercitus Aquileiam obsidens, de quo HERODIAN. Lib. VIII. c. V. §. 8: *ὁ δὲ στρατός πάντων ἐνσπένει, τῶν δὲ καρποφόρων δένδρων ἐκκεκομμένων, καὶ τῆς γῆς ὑπ' αὐτῷ δεδομένης.* Exercitus vero omnium rerum egenus erat, excisis feracibus arboribus, agroque omni ab ipso peruasato.

enim, sed longiori obsidione sermonem esse prima statim verba docent. Pergit legislator et ex data ratione rei, quam interdicit, necessitatem iterum ostendit, magisque inculcat et demonstrat: **ואתו לא תכרית לבא מפניך בעצור** *hinc illas ne succindas, ad machinas illis et reliquum apparatus obsidioni profuturum usus.* Quin haec verba coniungenda sint, nobis dubium non est, cum ipsa constructionis facilitas, qua cohaerent, coniungere illa iubeat. Nec sensus, quem in ultimis expressimus, dubius esse videtur; arbores enim hebraice *ante nos in obsidionem venire* dicuntur, cum ad eam instruendam a nobis adhibentur; de qua re verbum **בוא** etiam vsurbatur Ier. XXXII, 24. **מצור** autem hic, vt alibi, omne id denotat, quod ad obsidionem faciendam comparatur, quale est vallum, arietes, vineae, turre et huius generis alia. Iam supersunt adhuc, quae postremis his enunciatis interponuntur, verba illa controuersa: **כי האדם עץ השרה** quae quo tandem spectare existimabimus? De nostra quidem sententia non alio spectant, nisi ad rationem legis supra positam. Dixerat Moses arbores frugiferas militibus cibum praebere posse, nec propterea esse perdendas. iam rationem hanc non melius firmare poterat et corroborare, quam lectores ad diuinam constitutionem Gen. I, 29. ablegando, vbi Deus fructus arboris hominibus cibum se ordinasse ostendit; ad hanc quippe verba haec respicere nobis persuasum est; itaque parenthesi inclusa commodissime sic reddentur: *Nam hominum sunt, seu hominibus a Deo concessae sunt arbores agri, vt scilicet fructibus earum vescantur.*

§. VI.

In qua quidem explicatione nihil nos videre posse profite-mur, quod siue cum re ipsa, siue cum rationibus grammaticis non optime conueniat. Quod enim primum ad *parenthesin* attinet, quam cum aliis, licet de sensu horum verborum non idem nobiscum statuentibus, hic assumimus; nemo est, quin sciat,

sciat, in utroque codice sacro eam haud infrequentem esse, et possunt eius exempla plura apud CHRISTOPH. WOLLIVM 1) legi, qui singulari studio ea collegit, nec male de hoc, ut de aliis Hermeneuticae sacrae capitibus meruit. Scimus quidem parentheseos characterem illum, quem vir modo laudatus cum aliis statuit, *eam in fine suo semper accentum dignitate maiorem collocare, quam is sit, post quem initium capiat*, in nostram praesentem non convenire, quae quippe post *Athnach* incipit et *Sakephkaton* terminatur. Sed fallax est character ille, et in partem affirmantem quidem plane non valet; cum iste accentuum positus quam saepissime occurrat, ubi nemo de parenthesi cogitare potest; in partem negantem autem saepe quidem, non autem semper, quod tamen in characterem proprie requiritur, iudicandi ansam praebet, cum plura exempla contraria proferri possint, quod praeter alios accentuum hebraicorum doctores, veluti *Abichtium*, *Brunsmannum*, *Franckium*, *Starckium*, S. R. 10. FRID. HIRTIVS nuper etiam docuit. m) Alterum, quod interpretatio nostra sumit, hoc est, **הָאָרֶם** pro **לָאָרֶם** positum esse, quod nemini profecto mirum videri potest, qui casuum notas saepe apud hebraeos omitti sciat. Quemadmodum enim in verbis per Praeteritum et Futurum, quae dici vulgo solent, rectius autem Aorista dicerentur, omnia tempora exprimunt: ita etiam nomina interdum sine omni signo posita omnes fere casus denotant ex solo contextu cognoscendos; in quo ambiguitati aliquem interdum locum esse negari nequit. Exempli causa duo loca similia, in quibus eadem verborum constructio, quae in nostro, reperitur apponemus, haeque commentationem nostram finiemus: alter est *Eccl. XII, 13*: **כִּי זֶה כָּל־הָאָדָם** *nam hoc omni homini convenit*; alter *Ezech. XII, 10*. **וְכָל בַּיִת יִשְׂרָאֵל** *Principi haec prophetia et toti domui Israel est, i. e. ad regem et Israelitas spectat.*

1) In *Commentat. philol. de Parenthesi sacra*, Lips. 1726 edita.

m) In *Diss. de Parenthesi et generativum, et speciatim sacra*, §. XXVIII. sq.

Reli-

Reliquum est, vt, qua de causa publico Vos scripto, Ciues, compellauerimus, indicemus. Profecturus scilicet ad Academies alias est Commilito vester

DANIEL OTTO IOHAN. VOIGT,

Schalcouio-Meiningensis,

Iuuenis ingenio felici, discendi cupidissimus, moribus sedatis, prauorum familiaritatibus inimicus, et vt paucis multa dicamus, disciplinae Voigtianae. Hic ne sine dato profectuum suorum specimine et grati animi testificatione discedat, hodie hor. II. a meridie *de necessitate et vtilitate literarum in republica*, orationem latinam habebit. Vestrum itaque est ad hanc audiendam confluere, commilitonemque bene vobis precantem bonis omnibus profequi. P. P. d. V. Octobris. A. C. 1806.

Fd 2087

ULB Halle

004 222 318

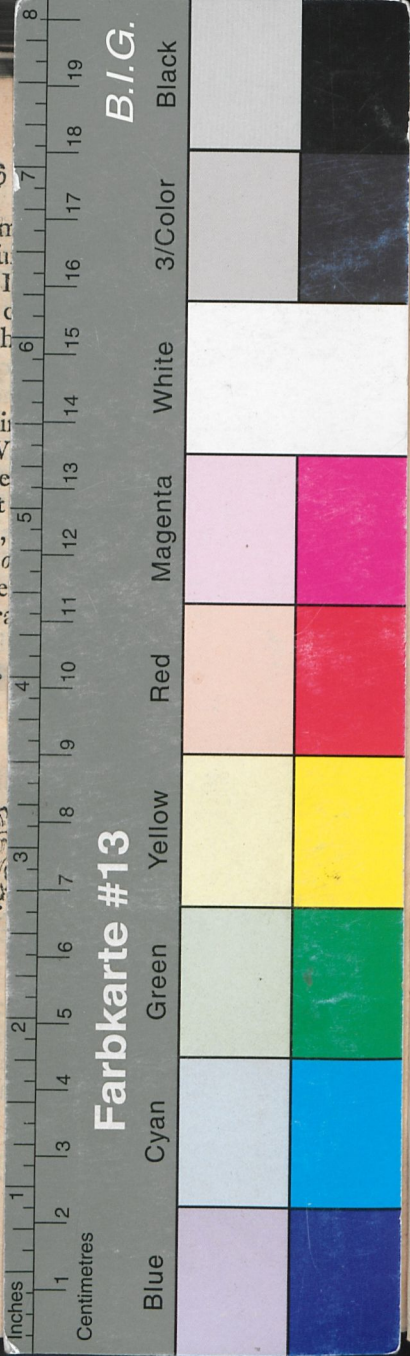
3

sb.

25.

COMMENTATIONIS
DE
ARBORE FRUCTIFERA NON
EXCIDENDA

AD DEUTERON. CAP. XX. COM. XVIII.

PARTICVLA POSTERIOR.

COBURGI
EX OFFICINA FINDEISENIANA

aa.